

María de Buenos Aires – Smršť obrazů a slov

Tangová operita, scénická báseň, alegorie... Ať už nazveme dílo *María de Buenos Aires* jakkoliv, je jasné, že uchopit ho bude tvrdý oříšek. K tomuto odvážnému kroku se odhodlala Městská divadla pražská ve spolupráci s choreografkou Lenkou Vagnerovou, aby uctili stoleté výročí narození jejího autora – geniálního skladatele a hráče na bandoneon, otce žánru tango nuevo – Astora Piazzolly.

10. 1. 2022 RECENZE

María de Buenos Aires. Foto: Patrik Borecký.

Autor: **Petra Dotlačilová**

Abychom si o něco více přiblížili premiéru 29. prosince 2021 v divadle ABC, můžeme si přečíst v anotaci inscenace, že se „*žánrově jedná o cosi na pomezí činohry, opery a tanečního divadla*“. Fúze žánrů není žádná novinka, naopak v dnešním divadle je to skoro běžný a vítaný jev, který slibuje neotřelé tvůrčí postupy a spojení. Navíc spolupráce skvělých činoherců, hudebníků a jedné z našich nejlepších choreografek současného tance/tanečního divadla vzbuzuje právem velká očekávání. Pak je tu téma inscenace, která v řadě sedmnácti obrazů vypráví příběh Maríi, dívky z chudého předměstí Buenos Aires, která se zamiluje do tanga, ale nespoutaný život v tomto prostředí ji semele. Stane se prostitutkou, kterou nakonec někdo krutě zavraždí, dostává se do pekla, aby se znovu zrodila. Příběh této ženy je ale zároveň velkolepou alegorií atmosféry Buenos Aires a argentinského tanga samotného, a jak se uvádí – „*mísí se v něm kostel s bordelem, mše se svůdným tancem, modlitba s opileckým zpěvem a špínou zaplivaných pajzlů*“. O alegorii zde jde z mého pohledu především, protože se forma tanečního divadla zdá ideální. Dramatem a vášní nabitá hudba Astora Piazzolly jakbysmet. Ovšem v této operitě je stejně zásadní i slovo, jehož dekodování není pro nikoho jednoduchou záležitostí.

Patricie Poráková, tanečnice tanga a znalkyně této kultury, kterou si Lenka Vagnerová přizvala ke spolupráci jako dramaturgyni a překladatelku, či spíše vykladačku libreta (přeloženého **Vítem Kazmarem**), se v anotaci svěřila: „*Když jsem dostala do ruky libreto Horacio Ferrera, kterého mám strašně ráda, hned mi bylo jasné, že mám v ruce ‚delirium‘, které bude třeba rozluštit. Ferrer je známý tím, jak se vyžívá v tvoření nových slov, trhá je, otáčí, kroutí a spojuje.*“ Navíc se zde zhusta používá *lunfardo*, jazyk kriminálních a chudiny, který se stal součástí tangové kultury. Kdo není z „tohoto světa“, nemůže všemu ani rozumět. Po mnoha konzultacích s odborníky inscenátoři zdánlivě rozklíčovali a pochopili komplikované libreto, aby se mohli chopit jeho interpretace. Mohou být ale složité metafory plné odkazů na prostředí konkrétního města, specifickou mytologii a náboženství vůbec převeditelné pro diváka z našich zeměpisných šířek?

Slovo je v této inscenaci servírováno divákům v několika podobách: jednak prostřednictvím zpěvu ve španělském originále, jednak formou monologu vypravěče Duendeho (v podání vynikajícího **Javiera Antara**, který je především profesionálním tanečníkem tanga), rovněž v originále, a nakonec úryvky promluv různých postav španělsky nebo česky. Pokud na jevišti zní španělština, čtecí zařízení nad ním zprostředkovává český překlad. Hlavní postava María v interpretaci **Kateřiny Marie Fialové** mluví a zpívá zpravidla španělsky, přičemž v určitých chvílích její promluvy opakuje česky (nejspíše z nahrávky) její alternace **Nina Horáková**. Význam této poslední volby jsem bohužel nerozklíčovala, ale je pravda, že zmíněné opakování se objevuje až ke konci půl druhé hodiny dlouhého kusu, kdy byly mé smysly již zcela přehlceny. Možná právě to je pravý význam většiny inscenačních voleb, zavalit diváka smrští slov a obrazů, aby vypnul rozumové vnímání a nechal se jimi unášet. Protože ať už se k vám text dostane jakýmkoliv způsobem, v mnoha případech se jedná o enigmatická spojení slov, jinotaje a poetické obrazy, nad nimiž v rychlém tempu inscenace nebudete mít čas se zamyslet.

Nejlepším způsobem, jak toto dílo vnímat, je tedy vypnout mozek a nechat na sebe působit obrazy a hudbu, které jsou skutečně působivé, mistrně vystavěné a provedené. Kromě výše zmíněných „hlavních“ postav v inscenaci vystupuje zpěvák **Gustavo Ariel Colmenarejo**, který na sebe bere různé podoby (poprvé na scénu vtrhne jako toreador na „koni“ ze svých kolegů, jindy je zlodějským kápem), stejně jako herci **Aleš Bílík**, **Kryštof Krhovják**, **Sára Affašová** a **Renáta Matějíčková**. Soubor doplňují tanečníci **Fanny Barrouquère**, **Monika Částková**, **Michaela Kadlčíková**, **Patrik Čermák**, **Adam Sojka** a **Šimon Klus**. Režisérka a choreografka Lenka Vagnerová neulevuje u nikoho ze svých nároků na fyzické herectví, a proto zapojuje herce zcela organicky do sborových pohybových scén. A naopak, i tanečníci místy recitují španělské pasáže libreta. Choreografie je důmyslně postavena tak, že ve většině takovýchto scén ani nepoznáme, kdo je co, zvláště když všichni interpreti jdou do akce s plným nasazením. Všichni umělci, včetně Fialové a Antara, podávají obdivuhodné výkony, v nichž mistrně přecházejí mezi tancem, fyzickým divadlem, herectvím a u Fialové i skvělým zpěvem.

María de Buenos Aires. Foto: Patrik Borecký.

U čistě tanečních scén samozřejmě poznáváme Vagnerové choreografický rukopis, nabitý energií a expresí. Ale nechybí tu ani to tango. Sice v menší míře, než by člověk u tohoto kusu očekával, a možná ne v brilantní podobě, ale zato v dostatečně přesvědčivé formě. Vzhledem k tomu, že původně zde choreografka prý nechtěla s tangem pracovat vůbec, protože to není její obor, můžeme být rádi alespoň za to málo. Atmosféra *milongy* a tajemného kouzla tanga, které Maríu svedlo na scestí, je tak vykreslena obrazem plným napětí a vášně; hudba a kroky, stejně jako těla tanečníků, splývají v jedno. Společně s písní *Yo soy María*, která této scéně předchází, pro mě patří „Carriegovská *milonga*“ (obraz pátý) k vrcholným zážitkům z představení.

Vagnerová je také známá důrazem na scénografii a kostýmní design – obě tyto složky v jejích dílech nejsou pouhou dekorací, ale skutečně funkční součástí inscenace. Zde úzce spolupracovala s **Jakubem Kopeckým** (scéna) a **Terezou Kopeckou** (kostým). Koprodukce s MDP zřejmě poskytla i poněkud štědřejší finanční podmínky, a je to vidět. Důmyslná scéna poskytuje několik různých obrazů a je vlastně interaktivní, interpreti ji strhávají, mohou po ní lézt, využívají její otvory a průhledy – to se hodí zejména v druhé půli, kdy se ocitáme v psychedelickém pekle. Kostýmy pracují s jednoduchou, ale efektní barevnou symbolikou, jež zároveň pomáhá orientaci v ději: červená symbolizuje vášně a život – Maríu oděnou do červené je živá a živelná žena; v béžovém trikotu je pouhým tělem (před narozením a po smrti); v černé se stává duchem v podsvětí. Nutno vyzdvihnout též použití nádherných střevíčků na vysokém úzkém podpatku, tak důležitých pro tanečnice tanga, které fungují i jako alegorie pro tento tanec a vše, co znamená. Rovněž mužské boty na tango v pestrých barvách zde hrají roli, zejména v již dosti surreálních psychoanalytiků.

María de Buenos Aires. Foto: Patrik Borecký.

Koktejl působivé scénografie, dynamické režie a pohybu, španělské deklamace, zpěvu, živé hudby se skvělou badoneistkou **Carmelou Delgado** přímo na jevišti, má opravdu grády. Jenže možná, že až moc. Ve sledu obrazů, hudby a slov, kdy se neustále něco děje v rychlém sledu a snažíte se sledovat několik míst najednou, téměř není okamžik zastavení a prostor pro navázání emocionálního kontaktu s hlavní postavou. Pozemská divočina od Mariína narození na špinavém předměstí, tangové vášně, realistických i metaforických zobrazení utrpení prostitutky, v druhé půli graduje divočinou pekelnou, ještě šílenější a zběsilejší. Až do toho avizovaného deliria... Metafory jsou snad rozklíčovány a zobrazeny, ale není dán prostor, abyste s tématem a příběhem Marii soucítili. Upřímně, stále také pochybuji o odpovědi na základní otázku, zda je tato látka s tolika kulturně specifickými referencemi opravdu přenosná, aniž by se stala pouze efektním obrazem.

Jistě, titul má divácký potenciál, hudba Astora Piazzoly je fantastická a tango stále táhne svou aurou vášnivého a trochu tajemného tance. Ovšem zda budou divácká očekávání naplněna, to je věc jiná. Záleží, zda se touto smrští necháte unést, či zavalit.

Psáno z premiéry 29. prosince 2021, divadlo ABC.

María de Buenos Aires

Hudba: Astor Piazzolla

Libreto: Horacio Ferrer

Překlad: Vít Kazmar

Režie a choreografie: Lenka Vagnerová

Hudba a hudební intervence: Ivan Acher

Dramaturgie, překlad libreta a lunfarda: Patricie Poráková

Dramaturgická spolupráce: Kristina Žantovská

Konzultace reálií v libretu: Alberto Montero

Choreografie tanga: Patricie Poráková a Javier Antar

Scéna: Jakub Kopecký

Kostýmy: Tereza Kopecká

Hudební nastudování, aranžmá a piano: Jan Aleš

Zvukový design: Eva Hamouzová

Světelný design: Karel Šimek

Bandoneon: Carmela Delgado

Korepetice španělštiny: Patricie Poráková a Javier Antar

Repetitorka: Zuzana Herényiová

Premiéra: 29. 12. 2021